

**Universitat de les
Illes Balears**

**Proposta d'incorporació de l'educador social als centres
d'educació secundària. Valoració del Programa TISOC**

MARGARIDA LLULL LLULL

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari en Formació del Professorat
(Especialitat d'Orientació Educativa)
de la
UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2018/19

Data: 19 de juliol de 2019

Nom de la tutora del Treball: Marta Escoda Trobat

El present treball té per objecte justificar la necessitat de la incorporació d'una figura professional qualificada en l'àmbit social en el Departament d'Orientació dels centres d'educació secundària de les Illes Balears, per donar resposta a les necessitats socioeducatives de l'alumnat per tal de reduir l'abandonament escolar i, consegüentment les situacions de risc de la població, i augmentar el benestar social de la comunitat.

La normativa educativa i en matèria de menors i famílies ha anat evolucionant per adaptar-se a les noves realitats socials i fa possible i necessària la utilització de noves estratègies i metodologies de prevenció i intervenció en diferents àmbits, i la cooperació i col·laboració entre administracions i agents educatius i socials competents en cadascun dels àmbits és imprescindible. Això possibilita la incorporació de noves figures professionals als diferents àmbits.

L'atenció a la diversitat i en especial de les persones en situació de vulnerabilitat esdevé clau per fer front als nous reptes i exigències creixents cap al Sistema Educatiu. L'escola és un dels principals agents socialitzadors dels infants i adolescents i l'educació que aquesta proporciona no es pot reduir a allò acadèmic i curricular, sinó que ha d'oferir una educació integral i personal a l'alumnat per tal de garantir l'èxit educatiu i social. Una figura professional de l'àmbit social a l'escola possibilita una ampliació de mirada de l'educació, una obertura a la comunitat i una major cobertura de les necessitats socioeducatives de l'alumnat.

A les Illes Balears ja hi ha hagut dues experiències de col·laboració entre les conselleries competents en matèria d'educació i serveis socials per a la implantació del professional de l'educació social als instituts d'educació secundària: Tècnics d'Intervenció Socioeducativa (TISE) i Tècnics d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC).

Aquest treball pretén fer una anàlisi del programa TISOC, vigent a l'actualitat des del curs 2017/18, a partir de les funcions establertes i la tasca que duen a terme aquests professionals, a més de la valoració dels mateixos professionals i dels centres

educatius que compten amb la figura. I finalment, a partir d'aquesta valoració, fer una proposta per consolidar la figura de l'educador/a social a l'escola, així com una proposta d'un programa que aquests professionals poden desenvolupar als centres educatius per prevenir i actuar en situacions d'absentisme escolar.

Paraules clau: educació integral, intervenció socioeducativa, TISOC, educador social a l'escola

Índex

1. Justificació sobre l'elecció del tema	4
2. Objectius del treball	5
2.1. General	5
2.2. Específics	5
3. Estat de la qüestió	6
3.1. Introducció	6
3.2. Nous recursos professionals per fer front a les noves realitats socials	7
3.3. Normativa	10
3.4. L'abandonament escolar a les Illes Balears	14
3.5. Experiències d'incorporació de l'educador social a l'escola a l'Estat espanyol	16
3.5.1. El cas de les Illes Balears: TISE i TISOC	17
4. Desenvolupament de la proposta	21
4.1. Els programes d'actuació desenvolupats pel personal TISOC	21
4.2. Tipus d'actuacions dels TISOC	23
4.3. Valoracions dels centres educatius que han comptat amb la figura del TISOC	25
4.4. Anàlisi DAFO del programa segons els TISOC	27
4.5. Proposta de millora del programa TISOC: cap a la consolidació de la figura de l'educador social als centres educatius de secundària	30
4.6. Programa de prevenció i actuació en situacions d'absentisme escolar	34
5. Conclusions	40
6. Referències bibliogràfiques	42
7. Bibliografia	46
Annex 1. Taxes d'abandonament escolar	48
Annex 2. Les funcions dels TISE i dels TISOC	51

1. Justificació sobre l'elecció del tema

La motivació personal per a l'elecció del tema sorgeix de la meva formació i experiència laboral en aquest àmbit.

De formació som diplomada en Educació Social i llicenciada en Psicopedagogia per la Universitat de les Illes Balears. El meu interès professional rau en l'educació en general com a eina per a la transformació i inclusió social. En un principi sembla que l'acció social forma part de l'educació no formal, que és a través de la intervenció socioeducativa i comunitària, àmbit d'intervenció dels educadors/es socials, que es pot potenciar i treballar pel canvi social. Però tenint en compte que l'escola és un dels principals agents educadors i té un gran poder per provocar el canvi social crec cada vegada més imprescindible la coordinació i col·laboració entre els professionals de l'àmbit educatiu i de l'àmbit social.

La meva experiència laboral en aquest àmbit va començar com a Tècnica d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC) a l'IES Josep Sureda i Blanes el primer curs del programa (2017/2018). I segueix amb l'assumpció de la coordinació del programa durant el curs escolar actual (2018/19) i amb la previsió de continuar el proper curs. Em sembla especialment interessant la incorporació de la figura perquè al mateix temps que integra una mirada sobre l'educació diferent i més global que complementa la visió dels professionals de l'educació possibilita l'enllaç amb altres agents socioeducatius de l'entorn. Aquesta unió fomenta el treball en xarxa i comunitari que pot ajudar a provocar canvis socials importants per a la millora del benestar social de la comunitat. Crec que és imprescindible la ruptura de la barrera entre l'educació formal i l'educació no formal, entre l'ensenyament reglat i l'educació no reglada i de temes transversals per poder fomentar el desenvolupament integral de les persones.

2. Objectius del treball

2.1. General

Demostrar la necessitat d'incorporar una figura professional qualificada de l'àmbit social en el Departament d'Orientació dels centres educatius que lideri una intervenció socioeducativa i comunitària en xarxa per abordar les necessitats socioeducatives per tal d'augmentar l'èxit educatiu de l'alumnat de les Illes Balears, una comunitat amb una taxa de fracàs escolar i d'abandonament escolar prematur molt alt, i consegüentment millorar la cohesió i el benestar social.

2.2. Específics

Analitzar diferents experiències d'incorporació de la figura de l'educador social en el marc escolar a l'Estat espanyol i concretament a les Illes Balears, especialment el Programa TISOC (personal Tècnic d'Intervenció Sociocomunitària), un projecte d'inversió del Govern de les Illes Balears fruit d'un acord de col·laboració entre la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació i la Conselleria d'Educació i Universitat per a la implantació de la figura professional de l'educador/a social als centres educatius d'educació secundària de les Illes Balears.

Fer una proposta per a la consolidació de la incorporació de la figura professional de l'educador/a social als centres d'educació secundària de les Illes Balears com una estratègia per donar resposta a les noves realitats socials i necessitats socioeducatives de l'alumnat.

Exposar una proposta d'un programa de prevenció i actuació en situacions d'absentisme escolar que un educador social pot desenvolupar en un centre educatiu.

3. Estat de la qüestió

3.1. Introducció

L'escola és un clar reflex de la societat actual, la societat de la informació i la comunicació, caracteritzada per la rapidesa dels canvis que marquen la velocitat de l'evolució social. Apareixen noves realitats socials constantment i la societat cada vegada és més complexa. La globalització provocada per la connexió entre les societats fa que les desigualtats es magnifiquin i, a més, es visualitzin i es produeixin conflictes socials.

Aquesta complexitat social suposa noves exigències pel Sistema Educatiu, ja que ha de donar resposta a les necessitats educatives de l'alumnat. Això suposa cada vegada més dificultats i nous reptes pels centres educatius i els professionals de l'educació que han d'atendre i facilitar l'aprenentatge a un alumnat molt divers per garantir el màxim desenvolupament personal de tots. Que, a més, així com en la societat, també es manifesta en un increment de les situacions de conflicte i problemes de convivència en els centres, els quals s'han d'atendre i resoldre sinó s'acaben traduint en greus conflictes en el marc escolar com l'assetjament escolar, absentisme escolar, abandonament escolar prematur... El Sistema Educatiu actual que prioritza l'aprenentatge acadèmic, amb un ritme accelerat per complir amb el currículum, no té temps pels conflictes.

L'atenció a la diversitat i la inclusió de tot l'alumnat esdevé la clau de l'èxit educatiu, ja que només així és garanteix oferir una resposta educativa adequada a tot

l'alumnat i en especial dotar del suport necessari a aquell que presenta Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE) derivades de causes de qualsevol índole.

L'adolescència és una etapa que porta el conflicte intrínsec, un estadi evolutiu marcat per unes característiques psicològiques, socials i familiars determinades canviants i sobre les quals es construeix l'adult del futur. És un període clau per al desenvolupament integral de les persones i cal que l'escola i la societat en general cuidin especialment la resposta de les necessitats socioeducatives dels adolescents durant aquesta etapa, ja que el risc social s'accentua.

L'escola és un dels agents educatius i de socialització més importants, tot i que el primer sigui la família, actualment a causa de la complexitat social aquesta li ha delegat moltes responsabilitats. Per poder donar resposta a aquestes exigències som molts els que pensam que s'ha de reformular l'escola per tal de poder avançar com a societat, si el món canvia, l'educació també ho ha de fer. Front als nombrosos desafiaments de l'avenir, l'educació constitueix un instrument indispensable perquè la humanitat pugui progressar cap als ideals de pau, llibertat i justícia social (Delors, 1996).

3.2. Nous recursos professionals per fer front a les noves realitats socials

L'escola no és l'única responsable de l'educació de la població, ni pot, ni ha de carregar amb aquesta responsabilitat sola. Tal vegada, aquest és un dels principals problemes que ens han portat fins aquí: la desconexió entre els diferents agents educatius. És impensable que l'escola, per ella tota sola, sigui capaç d'aconseguir la integració i convivència en el marc d'una societat cada vegada més globalitzada i complexa (Ortega, 2005). Un dels reptes de la societat actual és la connexió entre els agents educatius, superar l'aïllament de l'escola de la resta de la comunitat en la qual està inserida. Els centres educatius han d'obrir-se a la comunitat i passar a ser

part del teixit social del territori i col·laborar amb diferents agents per treballar junts en l'educació integral de l'alumnat. La complexitat de la societat requereix que els serveis socials, educatius, cultural i altres formin un entramat que doni resposta a les necessitats i demandes. No podem pretendre que els professionals del món educatiu puguin amb tot sinó que calen equips multidisciplinaris amb professionals preparats amb una formació específica (López, 2013).

Per superar les barreres entre els diferents agents educatius és necessària la incorporació de noves metodologies de col·laboració, de treball en xarxa i comunitari. La creació de nous llocs de treball i incorporació de professionals que facilitin aquesta metodologia pot ser una estratègia. Estam davant una escola en crisi que necessita nous impulsos que n'orientin la tasca i els objectius cap a camins més participatius, capaços de fer participar de manera compromesa professors, famílies i alumnes, també altres professionals, també l'entorn al qual serveix i en què es contextualitza (Castillo, Galán i Pellissa, 2012). La complexitat de la societat actual exigeix mediadors socials entre l'escola i altres institucions socials, entre altres, la família i les entitats socials (Ortega, 2014). A més, també necessita professionals preparats per fer un acompanyament de l'alumnat en situació de vulnerabilitat per tal de garantir-ne la igualtat d'oportunitat. Dins els centres educatius no hi ha cap professional especialitzat en l'àmbit social que pugui atendre el que presenta NESE per Condicions Personals i Història Escolar, així com molts altres amb indicadors de risc social, història de fracàs escolar, absentisme escolar, risc d'abandonament...

Es pot dir que probablement Educació Social sigui la titulació universitària amb el perfil més adequat per realitzar el tipus d'intervenció socioeducativa demandat a l'àmbit escolar (Sánchez, 2008). La incorporació d'educadors socials suposa l'oportunitat de rompre cert aïllament de molts centres escolars, d'introduir l'escola en una visió més àmplia de l'educació i una concepció més integral de la realitat dels infants que inclogui el seu entramat social (Parcerisa, 2008). L'Educació Social proporciona a l'escola una nova manera de fer i desenvolupar les coses, unida a una metodologia i sensibilitat per interpretar-les i entendre-les. Sense desqualificar les possibilitats educatives de molts docents, els educadors socials reuneixen un ventall

de competències més especialitzat, centrat en aspectes tan diversos com el seguiment, la comunicació o la mediació (Castillo, 2013).

L'educació social és una professió relativament nova a l'Estat espanyol i tradicionalment ha estat vinculada a l'educació no formal, tot i així, és una professió en construcció i cada cop més són més les experiències d'inclusió d'aquesta figura en l'àmbit de l'educació formal. A nivell legislatiu es compta amb un recolzament i suport a la incorporació de nous perfils professionals a l'àmbit educatiu des de la LOGSE (1990) que va permetre per primera vegada l'entrada de professionals de l'educació social com a personal docent, tot i que competint amb altres perfils professionals molt diferents.

Són molts els autors que defensen les oportunitats que l'educador social pot proporcionar a l'escola i sembla que la intervenció socioeducativa en el marc escolar s'està constituint com un camp més d'acció per aquests professionals. De fet, podem observar com els plans d'estudis de la formació en Educació Social han evolucionat i en l'àmbit universitari també s'han fet alguns avanços i apostes per a la introducció de la figura de l'educador social en l'àmbit de l'educació formal. En el pla d'estudis vigent del Grau d'Educació Social de la Universitat de les Illes Balears, que va sorgir després de la reestructuració i ordenació dels ensenyament universitaris oficials, inclou una assignatura de caràcter obligatori específica sobre la intervenció dels educadors socials a l'escola: Programes d'Intervenció Socioeducativa a l'Escola (22320). L'assignatura que s'imparteix durant el 3r curs del Grau, es justifica com un nou àmbit d'intervenció d'aquests professionals, per poder donar una resposta socioeducativa a la gran diversitat i complexitat social que marca els centres educatius. A més, la Universitat de les Illes Balears, juntament amb el Col·legi d'Educaores i Educadors de les Illes Balears, també va oferir una formació d'especialització de l'educador social a l'escola mitjançant dues edicions del curs de postgrau d'Especialista Universitari en Intervenció Socioeducativa de l'Educador i l'Educatora Social en els Centres Educatius.

Cal fer menció a una figura professional creada recentment a les Illes Balears com és la del Policia tutor, un professional que no pertany a l'àmbit educatiu ni social sinó policial però que s'ha creat per col·laborar estretament amb els professionals d'aquests àmbit per complementar la tasca socioeducativa. Són molts els municipis adherits al programa i molts els beneficis que comporta. Una evidència que la tasca interdisciplinària i en xarxa té bons resultats

3.3. Normativa

La legislació educativa i en matèria d'infància, adolescència i família, tant en l'àmbit estatal com autonòmic, en els darrers anys ha evolucionat molt ràpidament per adaptar-se a aquestes noves realitats socials que es presenten. La nova normativa planteja models d'actuació nous basats en la col·laboració entre les diferents institucions per donar resposta a les necessitats de la societat actual.

La Declaració dels drets dels infants aprovada el 1959 pels estats membres de l'Organització Nacions Unides recull l'educació com un dels drets dels infants que ha de ser gratuïta i obligatòria en les etapes elementals i s'ha de basar en la igualtat d'oportunitats per desenvolupar les aptituds individuals i la responsabilitat social. I uns 30 anys més tard, el 1989 l' General de les Nacions Unides adopta la Convenció sobre els Drets de l'Infant, en la qual els estats membres reconeixen el dret a l'atenció i protecció especial que atorga la Declaració dels Drets Humans (1948) i els drets recollits a la Declaració dels drets dels infants i una sèrie d'acords. Entre aquests, els infants han de rebre el nivell màxim d'educació possible i la metodologia educativa ha d'apartar-se als canvis per tal que tots els infants puguin integrar-se en una societat que està en canvi continu. El Sistema Educatiu ha de tenir present la diversitat de l'alumnat i donar una resposta a tots en igualtat d'oportunitats. S'ha de fomentar l'educació secundària, com una etapa elemental i accessible a tots, que orienti acadèmicament i professionalment a alumnat en funció de les capacitats

individuals. A més, s'han d'adoptar mesures per fomentar l'assistència regular i reduir les taxes d'absentisme escolar. .

En l'àmbit estatal, la Constitució espanyola de 1978 reconeix el dret a l'educació universal pel ple desenvolupament de la personalitat de les persones.

La Llei Orgànica General del Sistema Educatiu (LOGSE), de 3 d'octubre de 1990, suposa canvis substancials en el Sistema Educatiu per adaptar-se a les noves demandes i el ple desenvolupament de la personalitat de tot l'alumnat, basada en els principis que promulga la Constitució. Regula per primera vegada mesures compensatòries com l'educació especial de l'alumnat amb necessitats especials i dels centres d'especial dificultat pel seu entorn sociocultural.

La llei educativa vigent, Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, modificada per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE) estableix que les administracions educatives han de disposar de tots mitjans necessaris perquè tot l'alumnat arribi al màxim desenvolupament personal, intel·lectual, social i emocional. A més, estableix que les administracions desenvoluparan accions de caràcter compensatori en relació amb les persones, grups i àmbits i podran establir plans de centres prioritaris per donar suport especialment als centres que escolaritzin alumnes en situació de desavantatge social. Estableix que les polítiques educatives reforçaran l'acció del Sistema Educatiu de manera que s'evitin les desigualtats derivades de factors socials, econòmics, culturals, geogràfics, ètnics o altres i les administracions educatives dotaran els centres educatius dels recursos humans i materials necessaris per compensar la situació de l'alumnat que tengui dificultats per assolir l'educació secundària a causa de les seves condicions socials. Les administracions educatives hauran d'afavorir que els centres amplii la seva oferta educativa per atendre a les noves demandes socials i que puguin disposar dels mitjans adequats. I un dels principis que promulga la llei per garantir una educació de qualitat és el de cooperació i col·laboració entre institucions, especialment entre l'administració educativa i les corporacions locals.

En l'àmbit autonòmic, el Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics, estableix que tots els alumnes, amb independència de les seves especificitats individuals o de caràcter social, tenen dret a una educació adequada a les seves necessitats i característiques. Les mesures d'atenció a la diversitat han d'orientar-se a donar resposta a les necessitats educatives dels alumnes perquè puguin assolir els objectius i, si és el cas, les competències bàsiques de les diverses etapes educatives, i en cap cas poden suposar cap discriminació que dificulti aquest assoliment i la titulació corresponent. L'actuació educativa, amb referència a l'atenció a la diversitat ha d'afavorir la inclusió escolar i social i s'ha de basar en la reflexió conjunta i en la col·laboració entre els professors i entre aquests i les famílies i ha d'integrar els recursos que li ofereix l'entorn i al mateix temps ha d'obrir-se i oferir-se a les institucions, famílies i associacions per enriquir-se mútuament. Determina també que correspon a la Conselleria d'Educació dotar els centres dels recursos humans i materials adients i necessaris per afavorir la inclusió educativa i la inserció sociolaboral.

La Conselleria d'Educació i Universitat va emetre l'Ordre del Conseller d'Educació i Universitat de 22 de maig de 2019 per la qual es regula el funcionament dels serveis d'orientació educativa, social i professional de les Illes Balears. Aquesta ordre proposa un nou model d'orientació coordinat entre tots els professionals que intervenen en l'acció educativa perquè tot l'alumnat pugui desenvolupar el seu propi procés educatiu amb èxit. Estableix els principis d'aquest nou model d'orientació educativa, social i professional: el principi de prevenció que pretén anticipar-se a l'aparició de les dificultats, el principi de desenvolupament que proposa un acompanyament de l'individu al llarg de les diferents etapes, el principi d'intervenció social que parteix tenir en com a punt de partida les condicions contextuais i ambientals de l'individu, especialment les familiars i el principi d'apoderament personal i social que pretén la dotació dels individus de les competències necessàries per prendre el control de les seves pròpies vides i puguin reforçar l'enfortiment personal dels altres components del seu grup o comunitat.

I per tot això, estableix que la Conselleria d'Educació i Universitat, dotarà la xarxa de centres educatius públics del personal necessari per al funcionament dels serveis d'orientació educativa, social i professional.

A part de la legislació educativa em sembla especialment interessant i necessari mencionar també la general en matèria d'infància, adolescència i família, almenys la d'àmbit autonòmic, per la qual s'han fet esforços considerables recentment per actualitzar-la amb dues noves lleis: la Llei 8/2018, de 31 de juliol de suport a les famílies i la Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears.

Llei 8/2018, de 31 de juliol, de suport a les famílies, té per objecte establir el marc legal que permeti dissenyar i desenvolupar la política de suport i protecció a les famílies i als seus membres. En l'Article 5 estableix les situacions familiars amb necessitat de més protecció que han de tenir una atenció prioritària o específica, atesa l'especial dificultat per complir la cura i l'atenció als membres que en formen part, en situació de vulnerabilitat econòmica o social i tendran un accés prioritari en l'accés al conjunt dels programes i els serveis públics. L'Article 26 estableix les mesures que s'han de promoure des de l'àmbit educatiu: impulsar l'existència de recursos i serveis per facilitar el compliment de les responsabilitats familiars i la cura i l'atenció a les persones menors d'edat i les actuacions amb infants amb necessitats educatives especials, promoure la compatibilitat d'horaris laborals i escolars, fomentar l'oferta de serveis que permetin l'obertura dels centres educatius en períodes i horaris no lectius, facilitar l'ús d'instal·lacions educatives com a recursos d'atenció social per facilitar la conciliació, entre d'altres.

La Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears neix amb un triple objectiu un dels quals és establir un marc normatiu per a totes les accions de prevenció, atenció, protecció i participació dirigides a les persones menors d'edat per garantir els seus drets i benestar en els diferents àmbits: familiar, social i educatiu. Un dels drets dels infants i adolescents que recull la llei a l'Article 37 és el dret a l'educació fent especial menció a l'atenció

preferent que han de rebre les persones menors d'edat en situació de vulnerabilitat o risc i menciona la posada en marxa d'estratègies per a poder-ho fer. Els articles 39 i 40 fan referència als principis d'actuació i les obligacions que tenen les administracions en relació a l'educació i fan especial èmfasi a la coordinació i col·laboració interinstitucional per garantir l'escolarització i l'assistència i fomentar la inclusió de tot l'alumnat per evitar l'absentisme i l'abandonament escolar i notificar les situacions d'absentisme escolar, de desprotecció i d'indicis de maltractament.

3.4. L'abandonament escolar a les Illes Balears

L'abandonament és un problema greu a la nostra comunitat autònoma que pot dificultar la cohesió social (Oliver i Pascual, 2008). Així ho demostren les taxes publicades pel Ministeri d'Educació i Formació Professional extretes de l'explotació de les variables educatives de l'Enquesta de Població Activa (EPA) que situa l'abandonament escolar de les Illes Balears de l'any 2018 amb un percentatge de 24,4, en la penúltima posició respecte de les altres comunitats autònomes, superat només per la Ciutat Autònoma de Melilla amb un 29,5%. Situa a les Illes Balears 1,7 punts per davall la mitjana de l'Estat espanyol que és del 17,9%. L'estat Espanyol es situa en darrera posició respecte de la resta d'estats de la Unió Europea amb 7,3 punts per davall de la mitjana que és del 10,6%. Tot i així podem comprovar com l'abandonament escolar prematur s'ha anat reduint significativament al llarg dels anys. En els darrers 10 anys a les Illes Balears ha passat de 42,5% de l'any 2008 al 24,4% l'any 2018, ha davallat 18,1 punts i a l'Estat espanyol de 31,7% a 17,9% una davallada de 14,2 punts. Sembla que són grans les passes que s'han fet però no suficients davant una societat cada vegada més exigent quan a les aptituds i especialització dels professionals. Vegeu l'[Annex 1](#).

L'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de la Conselleria d'Educació i Universitat el setembre de 2018 va elaborar un document d'avaluació (12) sobre l'abandonament escolar prematur a les Illes Balears en el qual manifesta que tot i

que hi ha una confusió freqüent entre els conceptes de fracàs escolar (no consecució del títol d'educació obligatòria) i abandonament escolar prematur (finalització com a màxim de l'ESO i no obtenció de cap altre tipus de qualificació), una de les causes principals de l'abandonament és el fracàs escolar. La major part de l'alumnat que abandona ho fa sense acabar l'etapa d'escolarització obligatòria quan compleix els 16 anys. I entre les causes principals es consideren factors de tipus personal, socioculturals, familiars, de política educativa i de la pròpia escola. "L'abandonament escolar és la manifestació d'una problemàtica individual, però alhora expressa la debilitat del mateix sistema educatiu." (Pascual i Ballester, 2010), "l'èxit i el fracàs estan estretament relacionats amb unes determinades característiques socioeconòmiques i culturals de les famílies" (Oliver i Pascual, 2008). L'impacte social de l'abandonament és prou important, ja que com a conseqüència apareixen problemàtiques socials, "augment de la vulnerabilitat i risc d'exclusió social" (Pascual i Ballester, 2010). Per això proposa adoptar mesures preventives, d'intervenció i de compensació segons el perfil de l'alumne; incidint però sobretot en la prevenció.

La Conselleria d'Educació i Universitat i la Conselleria de Treball, Comerç i Indústria van manifestar el compromís per la reducció de l'abandonament escolar prematur mitjançant la signatura d'un Pacte per la Competitivitat, l'Ocupació de Qualitat i el Progrés Social el mes de desembre de 2018. En aquest document es detallen les actuacions que duen a terme les diferents administracions i els compromisos que assumeixen per tal de reduir l'abandonament escolar prematur, així com les accions coordinades entre l'Administració i la resta d'agents. La Conselleria d'Educació concretament, ja que una de les majors causes de l'abandonament rau en el fracàs escolar dins l'etapa de l'ensenyament obligatori, des del curs 2016/17 va posar en marxa el Pla d'Èxit Educatiu. Aquest pla proposa:

- Millorar els processos d'aprenentatge centrant-se en el desenvolupament de les competències clau amb la finalitat d'obtenir millors resultats educatius.
- Coordinar les actuacions de l'Administració envers les necessitats dels centres i les demandes de la comunitat educativa.

- Adequar el sistema educatiu als canvis socials i a les necessitats emergents de la societat.
- Millorar els resultats educatius i fer disminuir el fracàs i l'abandonament escolars, per situar-nos per davall de la mitjana de l'Estat espanyol.
- Compensar les situacions contextuais dels centres i millorar l'equitat, per incrementar la cohesió social i afavorir la disminució de les desigualtats.
- Millorar els resultats dels ensenyaments postobligatoris, amb especial atenció a la formació professional i a la formació al llarg de la vida.
- Acordar un gran projecte compartit per establir les bases d'un sistema educatiu propi del segle XXI que permeti l'estabilitat del sistema.

I entres les línies d'actuació que planteja trobam: compensar les situacions contextuais dels centres, assignar més recursos als centres, afavorir la participació de la comunitat educativa, ampliar les mesures de suport i d'atenció a la diversitat i disminuir l'absentisme i l'abandonament escolar.

3.5. Experiències d'incorporació de l'educador social a l'escola a l'Estat espanyol

López (2013) destaca els models més utilitzats per les diferents comunitats autònomes que incorporen professionals de l'educació socials en centres escolars:

- Adscrits als centres escolars: formen part de l'equip de professionals dels centres escolars a comunitats com Andalusia, Extremadura i Castella i la Manxa
- Integrats en serveis socials municipals, tenen funcions dins els centres escolars.
- Models mixts que combinen professionals adscrits i professionals de serveis socials com a Catalunya.
- Líders de projectes concrets en centres escolars, projectes d'intervenció fruit de convenis entre administracions.

Dapía i Fernández (2018) afegeix altres modalitats d'integració d'educadors socials als centres docents com serien els casos de Balears i Canàries:

- A Canàries mitjançant un conveni entre el Col·legi professional d'educadors socials i la Conselleria d'Educació en el qual els professionals depenen del col·legi i el coordinen des de la Conselleria d'Educació.
- A Balears amb un conveni entre la Conselleria d'Educació i la Conselleria de Serveis Socials. Tot i que és fals el que comenta que els professionals no depenen de l'Administració sinó d'una empresa adjudicatària, els professionals que presten el servei del són contractats des de l'Administració, així com consta al Projecte d'Inversió TISOC.

Amb aquesta varietat de modalitats que permeten la intervenció de l'educador social podem comprovar que la incorporació de l'educació social en l'àmbit escolar existeix (Dapía i Fernández, 2018), ja que als centres educatius la majoria de les comunitats autònomes ja han integrat educadors socials en els centres escolars però per fer-ho d'una forma efectiva s'hauria de regular des de l'Estat. (Menacho, 2013).

3.5.1. El cas de les Illes Balears: TISE i TISOC

Primer de tot, cal mencionar, ja que no és oportú deixar-ho de banda, que a les Illes Balears hi ha professionals de l'educació social que treballen en el marc escolar. Amb la titulació d'educació social es pot accedir al cos de professors tècnics de formació professional i exercir les funcions de Professors Tècnics de Serveis a la Comunitat (PTSC), tot i que actualment a més de ser educadors socials és requisit el Màster de Formació de Professorat, ja que són personal docent i per tant, poden exercir docència. A més, no tots els PTSC són educadors socials, ja que hi ha altres titulacions (Treball social, Pedagogia, Psicologia, Psicopedagogia, Sociologia i Antropologia social i cultural) que donen accés a aquestes places. Els PTSC que no es dediquen a la docència pertanyen als Equips d'Orientació Educativa i Pedagògica (EOEP), equips interdisciplinaris formats per orientadors i PTSC i atenen les etapes educatives d'Infantil i Primària de centres públics i concertats. Aquests equips de

professionals no es dediquen a un sol centre sinó que són compartits per varis centres.

Quan a l'educador social en els centres de secundària de les Illes Balears, fins aleshores s'han dut a terme dos projectes pilots d'incorporació de la figura: el Programa experimental per a la millora de la convivència als centres educatius de secundària mitjançant la inclusió de la figura professional del Tècnic d'Intervenció Socioeducativa (TISE) i el Programa TISOC, servei de prevenció adreçat a l'alumnat dels centres d'educació secundària mitjançant la inclusió del personal tècnic en intervenció sociocomunitària.

Durant el curs 2008/09 es posar en marxa un projecte pilot d'incorporació d'educadors socials a centres educatius de secundària amb el Programa experimental per a la millora de la convivència als centres educatius de secundària mitjançant la inclusió de la figura professional del Tècnic d'Intervenció Socioeducativa (TISE). El programa es va implementar a 8 centres educatius de les Illes Balears: IES Politècnic, IES Juníper Serra, IES Quartó de Portmany, IES Can Peu Blanc, IES Felanitx, IES Cap de Llevant, IES Josep Sureda i Blanes i IES Calvià. Els centres van ser seleccionats seguint aquests requisits: disposar d'un pla de convivència que afavorís la inclusió, presentar un programa per integrar la figura en el seu pla d'actuacions, comptar amb el suport del Consell Escolar i l'Ajuntament, que el centre estés ubicat en zones o barris on hi hagués més incidència de la problemàtica infantil i juvenil, tenir experiències o propostes d'obrir el centre en horari no lectiu i presentar indicadors significatius com el percentatge d'alumnes que tingués NESE, alumnat absentista, alumnes que participessin en programes d'intervenció socioeducativa...

El projecte va ser fruit d'un conveni de col·laboració entre la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i la Conselleria d'Educació i Cultura. I els educadors socials eren contractats a través de la Fundació Institut Socioeducatiu s'Estel. Els objectius del programa eren: millorar la convivència, reforçar la col·laboració entre

els centres educatius i les famílies i aprofitar els recursos comunitaris per ajudar a prevenir situacions de conflicte i resoldre-les.

El projecte, després de poc més d'un curs en funcionament, va ser cancel·lat pel Govern i uns anys més tard s'ha volgut recuperar amb la implantació del Programa TISOC.

El Programa TISOC sorgeix d'un acord de col·laboració entre la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació i la Conselleria d'Educació i Universitat signat el mes d'agost de 2017 per a la implantació del Tècnic/a d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC), professionals de l'educació social als centres d'educació secundària de les Illes Balears.

L'objecte del projecte, tal i com marquen les Instruccions 19/2018 del director general d'Innovació i Comunitat Educativa per al funcionament del tècnic d'intervenció sociocomunitària (TISOC) en els centres educatius de secundària de les Illes, per al curs 2018-19, és la creació d'un servei de prevenció adreçat a l'alumnat escolaritzat en instituts amb la finalitat de prevenir i intervenir interdisciplinàriament en les dificultats socials i educatives de l'alumnat i les seves famílies i els conflictes entre alumnes, famílies i personal del centre per tal de millorar la convivència i evitar l'absentisme escolar, l'abandonament escolar prematur i el fracàs escolar. Els professionals de l'educació social encarregats de la prestació del servei poden exercir una funció preventiva, de col·laboració i, sobretot, d'enllaç entre la comunitat educativa i l'entorn comunitari per tal d'abordar els conflictes socioeducatius.

Els objectius generals del projecte, segons les instruccions, són: millorar i reduir les dificultats socials i educatives i els conflictes entre l'alumnat, les famílies i el personal del centre per tal de millorar la convivència i evitar l'absentisme escolar i el fracàs acadèmic i oferir suport als professionals del centre coordinat amb serveis socials comunitaris i intervenir en els conflictes per a la reducció o l'eliminació de

comportaments violents, l'absentisme escolar i el fracàs escolar, especialment, en aquells alumnes més vulnerables o en risc d'exclusió social.

Durant el curs escolar 2018/19 han participat del programa 18 instituts d'educació secundària de les Illes Balears, 10 dels quals ja varen participar el curs 2017/18. Els centres que han comptat amb la figura TISOC els dos cursos escolars són: IES Aurora Picornell, IES Antoni Maura, IES Juníper Serra, IES Josep Sureda i Blanes, IES Pau Casesnoves, IES Manacor, IES Josep Maria Quadrado i IES Pasqual Calbó i Caldés, IES Algarb i IES Sa Serra. I els centres que s'han incorporat al programa el curs 2018/19 són IES Felanitx, IES Lluçmajor, IES Peu Blanc, IES Son Ferrer, IES Calvià i IES Francesc de Borja Moll, IES Santa Maria d'Eivissa i IES Sa Colomina. La selecció dels centres s'ha duit a terme segons una sèrie d'indicadors acordats entre les dues conselleries com són: número d'alumnat NESE per Condicions Personals i Història Escolar i per Incorporació Tardana, número d'alumnat absentista i també s'han tengut en compte criteris territorials per tal de garantir una distribució equitativa entre les illes i diferents parts de Mallorca, entre altres com la conflictivitat...

Els educadors socials encarregats del desenvolupament del programa, tal i com marca el Projecte d'inversió, són contractats per la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació des de les borsins de cada illa de l'especialitat d'educació social com a personal funcionari interí del cos facultatiu tècnic de la CAIB del grup A2.

Quan a la situació actual del programa TISOC, segons han manifestat els responsables de les dues conselleries, s'està treballant per la prorrogar-lo un curs escolar més (2019/20) i ampliar-lo a 7 centres educatius més, arribant a 25 els que compten amb la figura i 26 els educadors socials que treballen per al desenvolupament del programa, tenint en compte que des del curs 2018/19 un dels professionals exerceix funcions de coordinació del programa.

Vegeu les funcions assignades als professionals TISE i TISOC i classificades a [l'Annex 2](#).

4. Desenvolupament de la proposta

La proposta és fer un anàlisi del Programa TISOC a partir d'un estudi dels programes d'actuació desenvolupats durant el curs escolar 2018/19 pels professionals TISOC i fer una categorització de les actuacions que duen a terme en el marc dels diferents programes, l'elaboració d'un anàlisi DAFO a partir de les valoracions dels TISOC treballades en el Grup d'Aprenentatge Col·laboratiu, recollir les conclusions d'una entrevista de valoració dels centres d'educació secundària que han comptat amb la figura per tal de fer una proposta de consolidació de la figura de l'educador social al centres educatius de secundària de les Illes Balears i d'un programa de prevenció i actuació en situacions d'absentisme escolar.

4.1. Els programes d'actuació desenvolupats pel personal TISOC

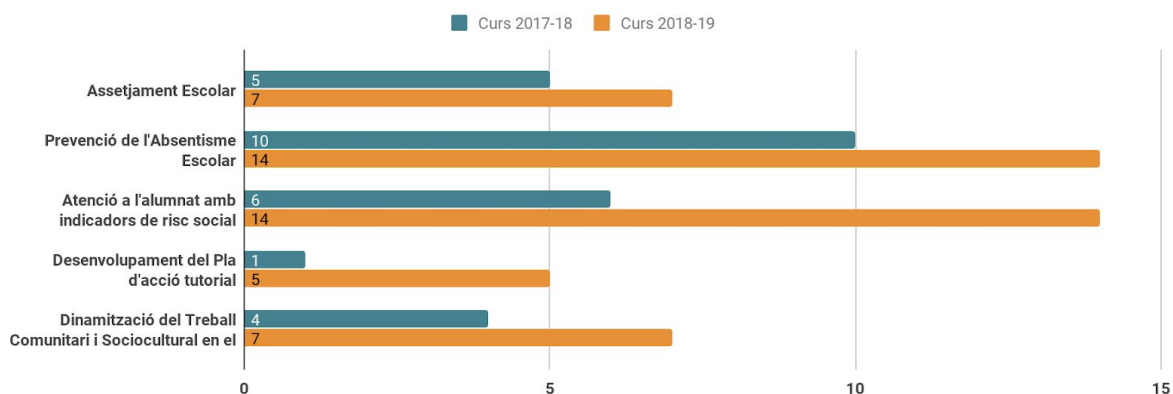
Les instruccions que regulen el funcionament del personal TISOC determinen que els educadors social adscrits a cada centre han de desenvolupar un projecte d'intervenció adaptat a les necessitats del centre que ha de contenir un mínim de dos programes d'actuació, pactats amb l'equip directiu i els professionals del departament d'orientació, d'entre els següents:

- Programa 1. Assetjament escolar
- Programa 2. Prevenció de l'absentisme escolar
- Programa 3. Atenció a l'alumnat amb indicadors de risc social
- Programa 4. Desenvolupament del pla d'acció tutorial
- Programa 5. Dinamització del treball comunitari i sociocultural en el marc escolar

Durant el curs escolar 2018/19, el personal TISOC (17) ha presentat un total de 47 programes d'actuació. Tenint en compte que, segons la Memòria TISOC 2017-2018 d'acompliment d'objectius del personal tècnic en Intervenció Sociocomunitària publicada per la Conselleria de Serveis Socials i Cooperació, el curs 2017/18 el

personal TISOC (10) va desenvolupar 28 programes d'actuació, hi ha hagut un increment de 19 programes (del 68%) que és directament proporcional i regular a l'augment de personal/centres (70%). Tot i ser 18 centres al programa, hi ha hagut un dels centres que per les condicions laborals de baixa de la persona contractada no s'ha desenvolupat el programa.

Programes d'actuació

Els programes d'actuació més elegits (al 82% dels centres) són els números 2 i 3: Prevenció de l'absentisme escolar (14) i Atenció a l'alumnat amb indicadors de risc social (14). Seguits (al 41% dels centres) dels programes 1 i 5: Assetjament escolar (7) i Dinamització del treball comunitari i sociocultural en el marc escolar (7). El programa menys seleccionat (al 23% dels centres) és el número 4: Desenvolupament del Pla d'acció tutorial.

La distribució segueix en la mateixa línia que el curs 2017/18: 2. Prevenció de l'absentisme escolar (100%), 3. Atenció a l'alumnat amb indicadors de risc social (60%), 1. Assetjament escolar (40%), Dinamització del treball comunitari i sociocultural en el marc escolar (30%) i 4. Desenvolupament del Pla d'acció tutorial (20%).

El personal TISOC ha presentat una mitjana de 2,76 programes d'actuació:

- El màxim de programes d'actuació presentats per un TISOC és de 5: IES Manacor.
- En 2 centres s'han presentat 4 programes d'actuació: IES Aurora Picornell i IES

Algarb.

- En 1 centre s'ha presentat només 1 sol programa d'actuació: IES Antoni Maura.
- A la resta i gran majoria de centres (13) s'han presentat 2 (6) o 3 (7) programes.

Tots els centres que ja comptaven amb personal TISOC durant el curs 17/18 han optat per continuar amb l'aplicació dels mateixos programes d'actuació, en alguns casos s'ha augmentat el número de programes (IES Aurora Picornell i IES Pau Casesnoves) i en el cas de l'IES Antoni Maura s'han reduït (de 2 a 1).

4.2. Tipus d'actuacions dels TISOC

L'anàlisi dels programes d'actuació m'ha permès, a partir de les estratègies d'actuació que es plantegen, categoritzar les actuacions que duen a terme els TISOC segons diferents models d'atenció depenent dels beneficiaris de la intervenció: treball individual, grupal, familiar, amb el professorat, en xarxa i comunitari.

Treball individual:

- Atenció individualitzada: escolta i acompanyament
- Modificació de conducta (contractes conductuals, carnet per punts...)
- Acompanyaments dins aula
- Derivació i acompanyament a serveis externs
- Gestió d'ajudes (Fons d'Emergència Social)

Treball familiar:

- Reunions de seguiment
- Programa de Competència Familiar (UIB)
- Comunicació fluïda amb la família
- Acompanyament familiar
- Informació, assessorament i orientació a recursos adequats a les necessitats familiars

- Visites a domicili

Treball grupal:

- Habilitats socials i de relació
- Educació emocional
- Cohesió de grup
- Hàbits d'organització i estudi
- Sortides a serveis d'orientació fomativo-laboral
- Activitats extraescolars
- Dinàmiques a l'hora de tutoria

Treball amb el professorat:

- Recepció de les seves demandes d'intervenció
- Entrevistes conjuntes amb l'alumnat, famílies i altres recursos
- Participació en els espais de coordinació (reunions de tutors, equips docents...)
- Treball conjunt i coordinat
- Treball per a la millora de la cohesió i el clima de feina del personal del centre
- Assessorament i participació en tutories o classes amb activitats per treballar la gestió del grup i temàtiques d'interès

Treball en xarxa:

- Participació en comissions de seguiment i coordinacions amb els professionals d'altres serveis i entitats que intervenen amb l'alumnat: especialment amb Serveis Socials, també amb el Servei de Protecció de Menors, Fiscalia de Menors, Direcció General de Menors i Família, Policia tutor...
 - Traspàs d'informació
 - Disseny d'estratègies d'intervenció conjuntes
 - Valoració de nous casos (notificacions)
- Realització d'intervencions conjuntes amb professionals d'altres serveis o entitats: Serveis socials comunitaris, Policia local/tutor, centres de Salut,

organitzacions del barri/poble, altres centres educatius...

- Participació en el pas de l'alumnat de Primària a Secundària:
 - Reunions de traspàs d'informació (amb tutors, equips directius, EOEP...)
 - Col·laboració en la formació de grups, en l'organització de mesures d'atenció de l'alumnat...
 - Dinamització d'activitats d'acollida de l'alumnat de Primària

Treball comunitari:

- Participació en espais de coordinació de barri/poble (Plataformes, Taules d'entitats, Comissions educatives...)
- Visibilització de la tasca i activitats dels serveis i entitats de la barriada/poble:
 - Difusió entre l'alumnat i foment de la seva participació en les activitats que ofereixen els serveis externs i entitats
 - Informació i acompanyament d'alumnes i famílies a activitats de recursos externs
 - Potenciació del coneixement i la coordinació amb els recursos i activitats que ofereixen altres serveis o entitats entre el professorat i altres professionals del centre
- Coproducció d'activitats amb altres serveis o entitats

4.3. Valoracions dels centres educatius que han comptat amb la figura del TISOC

A partir d'una entrevista realitzada durant el mes de gener-febrer he obtingut les valoracions que en fan els centres educatius de la incorporació de la figura.

En tots els centres s'ha integrat dins del Departament d'Orientació, cosa que els equips directius dels centres i els equips d'orientació consideren adequat. Manifesten que el TISOC ha de ser membre del DO, ja que és des d'on s'atén la diversitat de l'alumnat i les seves necessitats. A més, el personal TISOC fa feina

conjunta i comparteix casos amb els orientadors/es educatius i el fet d'estar al mateix espai facilita molt l'intercanvi d'informació i el treball conjunt.

Els centres consideren que la incorporació d'un TISOC al l'IES ha suposat agilitzar la tasca del Departament d'Orientació, ja que assumeix tasques que abans havien de fer altres membres del departament, tot i no disposar de temps i suficient preparació per a dur-les a terme. Així, ha descarregat feina a l'orientador/a que es pot dedicar més a les funcions que li són pròpies (de caire més educatiu) i es poden atendre més casos que presenten necessitats de caire social amb un major seguiment i una intervenció més completa perquè la fa un professional qualificat per treballar les dificultats socials de l'alumnat. Consideren que la possibilitat de treballar fora del centre facilita molt un millor seguiment de l'alumnat, ja que permet fer acompanyaments i treballar en altres contextos.

La immediatesa en les intervencions i en la resolució de conflictes, gràcies a la flexibilitat horària i a no disposar d'un horari tancat, és un valor que també consideren molt positiu, ja que suposa efectivitat i evita que els problemes es magnifiquin.

També consideren important que el TISOC es converteix en un referent per a l'alumnat amb dificultats, es crea un vincle positiu entre l'alumnat i un professional del centre, cosa que permet una intervenció més integral i efectiva (també afectiva) i millora la relació de l'alumnat amb el centre.

Destaquen sobretot la millora en l'aplicació del protocol d'absentisme i el seguiment de l'alumnat absentista, així com també l'alumnat amb situacions greus de risc social i les seves famílies.

Una altra de les millores a la qual la majoria de centres fan referència és la millora en la coordinació amb recursos externs, el/la TISOC és el nexa amb recursos del poble o barri, serveis socials...

Els centres consideren que la incorporació d'un educador social als instituts és necessària, molts diuen que imprescindible. Alguns pensen que la distribució hauria de ser segons la necessitat, ja que hi ha centres on l'alumnat amb dificultats socials és molt nombrós i per tant la figura és més necessària que en altres centres, tot i que no veuen malament la incorporació d'un professional a cada centre perquè es pot adaptar la tasca a les característiques de cada centre.

Tots els centres comparteixen la mateixa preocupació per la continuïtat de la figura del TISOC. A més, no només els preocupa que segueixi el programa TISOC sinó el mateix professional, ja que consideren que es una tasca que requereix una implicació i unes habilitats i per tant la persona hi fa molt. Molts centres consideren que serà contraproductiu que es llevi la figura, ja que suposarà deixar d'atendre unes necessitats molt importants, deixar sense referent a un determinat alumnat i tornar enrere en el treball en xarxa i comunitari.

4.4. Anàlisi DAFO del programa segons els TISOC

Durant el curs escolar 2018/2019 el personal Tècnic d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC), educadors/es socials a instituts d'educació secundària de les Illes Balears, han format un Grup d'Aprenentatge Col·laboratiu (GAC) amb l'objectiu de millorar la pròpia pràctica a partir de la reflexió conjunta i fer un recull de bones pràctiques per tal de difondre la figura. Durant les reunions mensuals els educadors han treballat conjuntament diferents àmbits interessants per definir la figura i en la darrera sessió s'ha fet una valoració global del programa entre tots els professionals, una anàlisi de les debilitats, amenaces, fortaleeses i oportunitats (DAFO) que els professionals troben que té el programa:

Debilitats	Fortaleeses
<ul style="list-style-type: none"> ● Figura recent i desconeguda ● Funcions poc definides ● Desconeixement de la figura per 	<ul style="list-style-type: none"> ● Valoració positiva dels professionals del centre pel fet d'arribar allà no s'arriba sense la figura

<p>part de molts professionals</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Fet de ser part del centre (lloc de treball) però no ser-ho (pertànyer a una altra Conselleria) ● Poca valoració i falta d'importància que es dona a les opinions, visions, idees...dels TISOC per part de professionals que desconeixen la figura ● Ritmes diferents: ritme del centre educatiu molt accelerat ● Falta d'espai físic adequat dins els centres educatius per desenvolupar la tasca amb intimitat i confidencialitat ● Falta de recursos per comunicar-se (ordinador, telèfon mòbil...) ● Burocràcia excessiva que suposa el programa ● Falta de reconeixement del TISOC a les Instruccions i altra documentació de la Conselleria d'Educació i CAIB ● Manca d'espais de coordinació dins el centre delimitats ● Falta d'adaptació i integració de la figura en les funcions ja establertes als centre educatiu i desenvolupades tradicionalment per altres professionals ● Falta d'un protocol d'acollida del personal TISOC al centre educatiu ● Manca d'independència del Departament d'orientació 	<ul style="list-style-type: none"> ● Aportacions, visió i estratègies diferents i eficaces d'intervenció ● Flexibilitat horària i disposar de temps per intervenir (per exemple: possibilitat de participar en tutories) ● Element vocacional i capacitat d'adaptació i versatilitat pròpies dels professionals de l'educació social ● Avanços en la inclusió de la figura en els centres després d'un curs (per exemple: en espais de coordinació com Comissió de convivència) ● Disposar d'una persona que coordina el programa per donar suport tècnic als TISOC ● Comptar amb el suport de l'equip d'orientació i l'equip directiu per dur endavant la tasca ● Idoneïtat del perfil de l'educador social per dur a terme les funcions i tasques (intervenció socioeducativa) encomanades a la figura TISOC ● Espais de coordinació entre el personal TISOC que permeten compartir experiències entre educadors socials de diferents centres
<p>Amenaces</p>	<p>Oportunitats</p>

● Inestabilitat (continuïtat) de la figura ● Incertesa laboral dels treballadors generada per la inestabilitat de la figura ● Dependència excessiva del DO i de l'equip directiu ● Manca d'agilitat en la resolució de demandes, peticions... provocada pel fet de pertànyer a 2 administracions diferents ● La programació exigida és incompatible amb la demanda del centre d'atendre a les necessitats i urgències del dia a dia ● Obertura de la figura a altres perfils professionals no adequats (intrusisme) ● El nom TISOC i no educadors socials pot dur a confusió i al no reconeixement de la figura amb el perfil professional determinat	● Continuïtat del professionals al mateix centre després d'un curs escolar: coneixement de l'entorn, del centre, dels professionals... ● Visió dels centres de la necessitat de la figura ● Apropament del centre a la comunitat: possibilitat d'establir una xarxa de serveis i entitats de la comunitat en la qual el centre estigui inclòs ● Possibilitat de programar activitats més concretes als programes d'intervenció el segon curs escolar treballant al centre o com a professional TISOC ● Interès aparent de les institucions per consolidar la figura, donar-li continuïtat i incloure-la a la Conselleria d'Educació ● Visibilitat que té la figura: cada vegada més coneixement i reconeixement a nivell social de la figura en diferents àmbits ● Oportunitat d'establir dinàmiques diferents gràcies a les habilitats i flexibilitat que té la figura respecte d'altres professionals de l'educació

4.5. Proposta de millora del programa TISOC: cap a la consolidació de la figura de l'educador social als centres educatius de secundària

Després de fer una incursió en la normativa educativa i en matèria d'infància, adolescència i famílies, en les dades sobre fracàs escolar i abandonament escolar prematur en el context de les Illes Balears i en diferents experiències d'incorporació de la figura de l'educador social en el marc escolar arreu del territori de l'Estat espanyol i concretament en els dos projectes pilot duts a terme a les Illes Balears, sembla que queda justificada la intenció d'incorporar un educador social als centres d'educació secundària de les Illes. I, per això, la meua proposta va encaminada en aquest sentit, a desenvolupar la proposta d'un model per a poder consolidar la figura professional de l'educador social en els centres educatius de les Illes Balears.

Recordant la classificació de les modalitats utilitzades per les diferents comunitats autònomes per incorporar els professionals de l'educació social als centres escolars (López, 2013) sembla que el model que garanteix una veritable inclusió del professional a l'escola és aquell en el qual l'educador social forma part de l'equip de professionals del centre, adscrit al Departament d'Orientació. Els altres models, mitjançant convenis entre administracions, tant els que es duen a terme amb personal pertanyent a altres administracions com serveis socials municipals que desenvolupen projectes dins els centres educatius, com els projectes pilot no garanteixen una continuïtat i una garantia del reconeixement de la tasca de l'educador social, ja que no forma part del centre i difícilment el projecte serà acceptat com a projecte de centre, sinó com alguna cosa externa.

Per tant, sembla que el model de les comunitats de Castella-la Manxa i Extremadura és el que garanteix la inclusió de l'ES en els centres d'educació secundària d'una forma estable i oficial. Els professionals són contractats directament per les institucions educatives com a personal no docent, pertanyents al grup II de personal laboral de la comunitat autònoma.

Així, per a la consolidació de la figura de l'ES en el marc escolar a Illes Balears caldrà copiar aquest model, ja que fins ara han estat experiències de projectes que tenen data de finalització i no donen estabilitat i continuïtat al personal i a la tasca desenvolupada. Caldria partir de l'experiència dels projectes pilot desenvolupats (TISE i TISOC) per establir un marc que reguli el funcionament d'aquesta nova figura professional o d'aquest nou àmbit d'intervenció d'un professional que tradicionalment intervé en altres àmbits. No serà fàcil consolidar del tot la figura dels educadors socials dins el sistema escolar i, donant un protagonisme propi. Una situació que encara es complica més quan parlem del seu ple reconeixement dins de l'ampli espectre de rols i funcions que desenvolupa a l'escola." (Castillo, Galán i Pellissa, 2012)

Aquesta regulació es fa necessària, ja que totes les possibilitats que s'obrin amb l'entrada d'aquesta nova figura professional corren el risc de quedar-se en res si es cau en la reproducció d'hàbits que ja es donen. (Parcerisa, 2008). Tenint en compte les valoracions que fan els TISOC, consideren una amenaça el fet de no tenir unes funcions definides que provoca en molts casos atendre urgències i fer d'apagafocs. Les funcions assignades als educadors socials en els centres escolars, a més de ser desmesurades i disperses, les ha hagut d'anar construint cada professional tenint en compte el context, les circumstàncies i possibilitats de cada centre (Galán, Castillo i Pellissa, 2012). I vincular exclusivament les funcions de l'educador social als conflictes, concebent-lo com un professional especialitzat en problemes, podria ser molt negatiu (March i Orte, 2007). Sembla que els TISOC s'han trobat amb aquesta situació, ja que tot i que un dels objectius de la seva intervenció és la prevenció de situacions no desitjades que posin en risc l'aprenentatge de l'alumnat i evitar l'abandonament escolar, posen de manifest que el vessant preventiu no és considerat com una acció prioritària i, en canvi, s'identifica més la seva funció amb la intervenció en els casos en què ja hi ha algun problema (Sempere, Ferretjans, Puiggròs, Buele i Gomila, 2018). Hoyos (2006) fa una reflexió molt encertada al respecte "Espero que els educadors sapiguem finalment superar la tendència a

actuar d'eterns apagafocs, ambulàncies de les urgències. Espero que aixequem la vista del cas, dels comportaments disruptius. Espero que aspirem decididament a treballar amb tothom, a treballar finalment des de la prevenció, amb programes oberts i globals, a treballar pel canvi, des de la nostra valuosa proximitat i en clau comunitària. Somio amb una relació futura d'igualtat entre les professions que es configuren com a agents educatius en què tots siguem mahomes i muntanyes”.

A més, és essencial que els altres professionals dels centres educatius coneguin les funcions que té assignades aquest professional perquè el puguin reconèixer, el desconeixement és una altra de les amenaces que considera el personal TISOC, en aquest sentit és necessària una conscienciació i aprenentatge per part dels centres educatius respecte de l'educació social i les seves possibilitats. (Galán i Castillo, 2013). A més, és convenient que les funcions siguin coherents amb una línia d'intervenció i activitats amb criteris de continuïtat i claredat d'actuació i han d'estar integrades i conegudes respecte a les actuacions i funcions del personal docent. En cas contrari, poden quedar qüestionades les possibilitats reals de treball, convertint-lo en una funció indefinida que sense acabar reconeguda per ningú, és reclamada per tothom. (Galán i Castillo 2013). Ara bé, tenint en compte la novetat de la presència no és d'estranyar que encara no hi hagi un rol ben definit de la figura i aconseguir el reconeixement dels centres forma part d'un procés necessari que ha d'ajudar a configurar noves dinàmiques de col·laboració amb els docents i orientadors que optimitzin els resultats de les intervencions (Ferretjans, Lull, Pascual i Gomila, pendent de publicar).

Sembla que tant els TISOC com els centres que disposen de la figura consideren que la ubicació dels educadors socials als centres ha de ser al Departament d'Orientació. En aquest sentit, en el document que l'Associació Estatal d'Educació Social (ASEDES) va adreçar al Ministeri d'Educació amb la finalitat de concretar les funcions de l'educador social en el marc escolar manifesta clarament que la ubicació de l'educador social en els centres escolars ha de ser com a membre del DO, depenent d'un cap del departament i en col·laboració amb l'equip directiu i tutors i l'actuació s'ha de concretar en el Pla d'actuació del DO i per tant, ha d'intervenir

recolzant l'elaboració dels distints programes. Els beneficis indubtables que li reporta a l'educador social estar adscrit a un departament són: li dona entitat professional, l'inclou en un equip de professionals, li permet acollir-se a una programació, té l'oportunitat de fer intervencions conjuntes i dur a terme projectes comuns, no es sent sol professionalment i sent que té el suport d'un equip. (Castillo, Galán i Pellissa 2012). Ara bé, tal i com consideren els TISOC, aquesta dependència del DO pot convertir-se en una amenaça, si l'adscripció al DO si no es fa de manera coherent i és assumida per tots els membres del departament, pot comportar el perill i el risc que l'educador es limiti a ser una mena de simple afegit conjuntural en una organització didàctica (Galán, Castillo i Pellissa, 2012).

El fet de ser un professional nou en l'àmbit educatiu fa que hagin de començar un procés per trobar el seu lloc dins el centre, acoblar-se en el funcionament i l'organització de l'institut per tal complementar la tasca educativa amb una intervenció més de caire social, socioeducativa. Aportant una mirada més integral de l'educació, no tant amb funcions pròpies sinó compartides mitjançant el treball col·laboratiu amb els professionals del centre i professionals externs fomentant les relacions del centre escolar amb altres serveis i entitats que també poden ser agents educatius que complementin la tasca educativa per a una educació integral i personal de l'alumnat. Totes les actuacions han de ser coordinades amb la direcció del centre i els professionals del departament d'orientació, especialment amb l'orientador educatiu, així com amb tots els altres professionals implicats, per assegurar l'èxit d'aquestes. (Galán, Castillo i Pellissa, 2012). Es tracta d'un procés no exempt de contradiccions, en que metodologies de treball i visions de la intervenció i l'aplicació de diversos marcs pedagògics, sense arribar a xocar entre ells manifesten objectius i formes molt diferents. Temps, consensos, reunions, reflexió i treball, molt treball.

Això pel que respecta a la dinàmica del centre educatiu però, tal i com consideren una oportunitat els TISOC i valoren positivament el centres, la figura ha de possibilitar l'obertura del centre a la comunitat. La incorporació dels educadors socials a l'escola no ha de ser sols un recurs professional més sinó una possibilitat

més de relació necessària de l'escola amb l'entorn (Ortega, 2014). Pot oferir noves possibilitats al Sistema en el seu conjunt, i no tan sols per a solucionar els problemes als quals la "comunitat educativa tradicional" no sap donar resposta. (Molina y Blázquez, 2006).

Sembla que el fet que els TISOC valorin com una fortalesa les possibilitats que s'obren amb el fet de continuar treballant un segon curs en un mateix centre, juntament amb la preocupació dels centres per la no continuïtat del programa i del mateix professional encaixa amb la reflexió que fa Galán (2008) respecte al procés d'incorporació: Les dificultats no han estat poques, ja que no només havien de posar-se a treballar, sinó que també s'han hagut de donar a conèixer i integrar-se en la vida dels centres, la dinàmica dels quals, de caràcter acadèmic, no és fàcil de reestructurar. La preocupació amb la qual els equips directius i els claustres veien la seva incorporació als instituts s'ha convertit en una relació de dependència bidireccional, convertint l'educador social en un professional amb entitat pròpia, aconseguint encaixar totes les seves responsabilitats i tasques per damunt de relacions contractuals amb l'Administració i diferències professionals amb altres col·lectius.

4.6. Programa de prevenció i actuació en situacions d'absentisme escolar

A continuació faig la proposta d'un programa d'actuació que un educador social pot dur a terme a un institut de secundària, seguint el model Annex 1. Programa d'Actuació de les instruccions que regulen el funcionament TISOC emmarcat en el Programa 2. Prevenció de l'absentisme escolar. Com podem veure tenint en compte l'anàlisi dels programes, aquest és un dels més demandats així com un dels més valorats pels centres, ja que una de les principals millores que ha suposat la figura és l'aplicació del protocol d'absentisme i el seguiment de l'alumnat absentista. La proposta és en el context d'un institut amb una problemàtica d'absentisme accentuada.

PROGRAMA DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ EN SITUACIONS D'ABSENTISME ESCOLAR

1. FONAMENTACIÓ

L'absentisme és una de les dificultats presents a l'Institut. Són molts els joves que no assisteixen regularment al centre escolar, falten, no només ocasionalment, sinó reiteradament i habitualment sense justificació. Aquest fet, sobretot quan no tenen una xarxa de suport familiar i social, suposa un risc d'abandonament del sistema escolar que pot comportar dificultats de socialització, d'accés als recursos laborals i econòmics quan siguin majors.

La Instrucció 17/2018 de 31 d'agost de 2018 del director general d'Innovació i Comunitat Educativa que regula l'absentisme escolar als centres escolars sostinguts amb fons públics durant el curs 2018-19 regula l'actuació que el centre educatiu ha de dur a terme davant els casos d'absentisme escolar. Fins ara, al centre es seguien les passes, tot i que es trobaven amb múltiples dificultats, ja que és una càrrega de treball per a molts professionals i que necessita d'una persona que coordini les actuacions. Amb la incorporació d'un TISOC al centre s'ha vist com una oportunitat perquè coordini l'aplicació del protocol, amb la col·laboració de tots els professionals implicats, per tal de garantir un acurat seguiment dels casos d'absentisme escolar al centre que persegueixin la prevenció d'aquest.

2. OBJECTIUS GENERALS

- Reduir l'absentisme escolar de l'alumnat del centre
- Detectar l'alumnat en risc d'absentisme i prevenir la no assistència
- Millorar l'assistència de l'alumnat absentista
- Facilitar la incorporació al centre de l'alumnat que ha estat desescolaritzat o en situació d'absentisme crònic
- Assegurar la matriculació de l'alumnat que passa de Primària a Secundària

que està adscrit al centre

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Potenciar la responsabilitat dels diferents agents educatius envers l'obligatorietat d'escolarització dels menors (famílies, equip de tutors, equip docent...).
- Coordinar la intervenció amb l'alumnat absentista dels diferents serveis i recursos externs al centre que intervenen en el procés d'aplicació del protocol: Serveis socials comunitari, centre de salut, policia local, Servei d'Atenció a la Diversitat, Servei de Protecció de Menors, Fiscalia de Menors...
- Estimular el compromís dels joves en el propi procés d'ensenyament-aprenentatge i motivar l'assistència regular al centre.

4. DESTINATARIS

Alumnat d'ESO menor de 16 anys i en especial dels cursos de 1r i 2n d'ESO.

5. ESTRATÈGIES D'ACTUACIÓ

La intervenció en casos d'absentisme escolar per part del personal TISOC serà l'aplicació del protocol d'absentisme Servei d'Atenció a la Diversitat de la Conselleria d'Educació i Universitat a més d'actuacions complementàries per tal d'acomplir amb els objectius del programa.

Les actuacions que durà a terme seran:

- En l'àmbit familiar:
 - Informar a les famílies de l'obligatorietat de l'escolarització i de les instruccions d'absentisme escolar.
 - Reunions amb les famílies per esbrinar les causes de les faltes no justificades i establir acords.
 - Establir un pla de feina conjunt entre la família, el centre i els serveis externs

implicats.

- Enviar les cartes certificades per informar a les famílies sobre la posada en marxa del protocol d'absentisme.

- Informar a les famílies de la derivació a serveis externs per la manca de compliment dels acords establerts en el pla de feina.

- Amb l'alumnat:

- Acompanyament i seguiment dels alumnes absentistes que es reincorporen al centre: acompanyaments a l'aula, treball d'habilitats socials.

- Valorar la possibilitat d'oferir a l'alumnat en risc d'absentisme o absentista participar als programes alternatius: Programes d'escolarització compartida, Programes de millora de l'aprenentatge i el rendiment.

- Posada en marxa d'estratègies perquè l'alumnat assisteixi a classe com: company despartador, cotutor, alumne tutor.

- En l'àmbit del centre educatiu (organitzatiu):

- Col·laborar amb l'equip directiu en l'estudi dels casos dels alumnes que passen de 6è d'Educació Primària a 1r d'ESO i que estan adscrits a l'IES i no han formalitzat la matrícula.

- Determinar els horaris i les agrupacions que afavoreixin la permanència dels alumnes en el centre conjuntament amb l'equip docent, l'equip directiu i l'equip d'orientació.

- Controlar les dades d'absentisme escolar del centre: enregistrar les dades d'absentisme.

- Col·laborar amb el Servei d'Atenció a la Diversitat aportant les dades sobre l'absentisme al centre.

- Dissenyar, adaptar i posar en funcionament material per al control de l'absentisme: graella de registre, notificació de viatge familiar fora del període de vacances escolars...

- Informar el claustre de les instruccions d'absentisme escolar i sensibilitzar el

professorat envers la problemàtica, especialment l'equip de tutors.

- Explicar al claustre les dades extrems sobre absentisme del curs actual.
- Assistir a les reunions setmanals de tutors i tutores per revisar el nombre de faltes que tenen els alumnes i així consensuar les actuacions a dur a terme marcades per la normativa sobre absentisme escolar.
 - Coordinació amb serveis externs:
 - Notificar dels casos d'absentisme crònic i alumnes il·localitzables als serveis externs: Serveis socials, policia de barri, Fiscalia de menors, Servei de Protecció de Menors, RUMI.
 - Coordinació amb els serveis comunitaris de lleure com entitats esportives i culturals, per a promoure mesures que facilitin la prevenció de situacions de risc que poden provocar absentisme.
 - Coordinació amb altres professionals, centres... per intercanviar experiències pràctiques sobre el tractament de l'absentisme (altres TISOC).
 - Comunitari:
 - Proposta de la creació d'una campanya comunitària a favor de l'assistència a l'escola en la qual es puguin adherir totes les entitats del territori per tal de difondre els beneficis de l'escola i motivar l'assistència.

6. TEMPORALITZACIÓ

- 1r Trimestre:
 - Intervenció en els casos d'alumnes adcrits al centre que no s'han matriculat (pas de Primària a Secundària).
 - Seguiment dels casos d'absentisme del curs escolar anterior.
 - Detecció i intervenció en casos d'alumnat matriculat per ofici que no s'han incorporat.
 - Detecció de nous casos d'absentisme escolar: inici del protocol d'absentisme.

- 2n Trimestre:
 - Detecció de nous casos d'absentisme escolar: inici del protocol d'absentisme.
 - Seguiment i acompanyament de l'alumnat absentista amb protocol obert.
- 3r Trimestre
 - Seguiment i acompanyament de l'alumnat absentista amb protocol obert.
 - Valoració de l'evolució de l'alumnat absentista.
 - Valoració de les mesures adoptades i propostes de millora pel curs següent.

7. RECURSOS

- Humans:
 - TISOC: persona responsable de l'aplicació del protocol d'absentisme.
 - Tutors i tutores de l'alumnat absentista: responsables d'anotar les faltes al GESTIB i justificar les faltes. Informar les famílies de les faltes de l'alumnat mensualment. Detectar els casos d'absentisme i mantenir el primer contacte amb les famílies. Informar a la TISOC a les reunions de tutors dels casos detectats i les actuacions fetes.
 - Cap d'estudis: col·laboració en la detecció, seguiment i acompanyament de l'alumnat absentista.
 - Personal del Departament d'Orientació, especialment els orientadors educatius i els PT : col·laborar en l'acollida i seguiment i acompanyament de l'alumnat absentista.
 - Serveis externs: Serveis socials, policia de barri, centres de salut, SAD, Servei de Protecció de Menors i Fiscalia de Menors.
- Materials:
 - Documentació annexa de les instruccions pel tractament de l'absentisme escolar del SAD.
 - Altres documents: documents propis del centre per al registre de les dades, i actuacions en casos d'absentisme.

- Material necessari per dur a terme les intervencions.

8. AVALUACIÓ /INDICADORS D'AVALUACIÓ

- Quantitativa:

- Número de protocols d'absentisme iniciats.

- Número de casos d'absentisme resolts.

- Número d'entrevistes familiars, acompanyaments, coordinacions amb serveis externs

- Número de derivacions: Serveis Socials, Servei de Protecció de menors, Fiscalia de Menors, policia de barri, altres entitats (oci i temps lliure, esportives...)

- Qualitativa:

Valoració conjunta amb l'equip directiu, els tutors i el departament d'Orientació de les mesures aplicades i els resultats obtinguts al final de cada trimestre i valoració final a final de curs per tal de proposar millores.

5. Conclusions

Sembla clar que l'escola necessita reinventar-se amb noves metodologies i estratègies per atendre les noves realitats socials i donar resposta a les necessitats educatives de tot l'alumnat. La intervenció socioeducativa, una acció educativa més enllà de l'educació tradicional basada en la transmissió de coneixements acadèmics, és necessària, ja que no podem deslligar la realitat social de l'alumnat del seu procés d'ensenyament aprenentatge. Amb l'actualització constant de la normativa i la innovació educativa, cada vegada més present a les aules, es fan grans passes per a l'adaptació de l'escola als canvis socials. Ara bé, tal vegada no són suficients i cal cercar estratègies per tal de connectar l'escola amb la comunitat i no pretendre que l'escola assumeixi tota la responsabilitat d'educació dels infants i adolescents, cosa que pertoca a tota la societat, sobretot a les famílies.

Cada vegada són més els autors que proposen la incorporació de la figura professional de l'educador social dins el sistema educatiu com un recurs per a la intervenció socioeducativa i comunitària que l'escola necessita. I al mateix temps, cada vegada són més les experiències que incorporen aquesta figura als centres educatius. Com hem vist, a l'Estat espanyol ja hi ha comunitats com Castella-la Manxa i Extremadura que ja tenen institucionalitzada la figura i en gairebé totes hi ha experiències més o menys estables. A les Illes Balears ja són dos els projectes pilot que s'han desenvolupat en aquest sentit.

Tot i que els educadors socials, i els autors així ho confirmen, valoren que no es tracta d'un procés fàcil el d'obrir-se camí dins l'educació formal i fer-se lloc dins els centres educatius, tant els educadors que han desenvolupat aquesta tasca com a Tècnics d'Intervenció Sociocomunitària com els centres d'educació secundària que han estat dins el programa consideren la importància de la figura i la necessitat de consolidació per assegurar-ne la continuïtat.

Ara bé, la figura de l'educador social només pot aportar aire fresc als centres educatius, una mirada més global de l'educació, i gairebé tot són beneficis encara que hi ha molt treball per fer quan a definir i encaixar les funcions que ha de desenvolupar dins els centres i amb la resta de professionals. Per tant, cal regular bé la implantació de la figura a partir de les experiències prèvies i consolidar-la per assegurar-ne la continuïtat i extensió.

6. Referències bibliogràfiques

Amigo-Ventureira (2016). Justificación de la presencia de educadores sociales en los centros educativos, una revisión bibliográfica. I Congreso Internacional y III Jornadas de Educación Social y Escuela.

Assemblea Estat d'Educació Social (ASEDES) (2004). El educador y la educadora social en el estado español: una concreción de su trabajo en centros escolares.

Assemblea General de les Nacions Unides (1959). Declaració dels Drets de l'Infant.

Assemblea General de les Nacions Unides (1989). Convenció sobre els drets de l'infant.

Bauzá, A, Moyà, P. i Pérez, J. M. (2018). L'abandonament escolar prematur a les Illes Balears. Documents d'avaluació 12. Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu, Conselleria d'Educació i Universitat.

Castillo, M. (2013). La aportación de los educadores y educadores sociales a la escuela: nuevas competencias, nuevas posibilidades. *Revista de Educación Social*, 16, p. 1-11.

Conselleria d'Educació i Universitat, Govern de les Illes Balears (2016). Cap a l'èxit educatiu. Línies d'actuació 2015-2019. Document per al debat educatiu.

Conselleria d'Educació i Universitat, Govern de les Illes Balears (2018). Compromís per a la reducció de l'abandonament escolar prematur. Pacte per la Competitivitat, l'Ocupació de Qualitat i el Progrés Social.

Conselleria de Serveis Socials i Cooperació i la Conselleria d'Educació i Universitat, Govern de les Illes Balears (2018). Memòria TISOC 2017-2018. Acompliment d'objectius del personal Tècnic en Intervenció Sociocomunitària. Projecte d'inversió TISOC.

Constitució espanyola. BOE, 29 de diciembre de 1978, núm. 311.

Dapía Conde i Fernández González (2018). Educación social y escuela en España. A propósito de la formación e inserción laboral. *Revista Ibero-americana de Educação*, vol. 76, p. 209-228.

Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics. Conselleria d'Educació i Universitat. Govern de les Illes Balears.

Delors, J. (1996) La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI.

Ferretjans, B., Lull, M., Pascual, B. i Gomila, M.A. (pendent de publicació). Els educadors socials als centres de secundària: obrint les escoles a la comunitat.

Galán, D. (2008). Los educadores sociales en los centros de educación secundaria de Extremadura. *Revista interuniversitaria de pedagogía social*, núm. 15, p. 57-71.

Galán, D. i Castillo, M. (2008). El papel de los educadores sociales en los centros de secundaria: una propuesta para el debate. Educación Social. *Revista de Intervención Socioeducativa*, núm. 38, p. 121-133.

Galán, D; Castillo, M i Pellissa, B. (2012) La incorporació dels educadors socials a l'escola: l'experiència present i les perspectives de futur. Barcelona: UOC

Hoyos, Galán, Estellés i Vilar (2006). Entre l'escola i l'educació social. Educació social. *Revista d'Intervenció Socioeducativa*, núm 32, p. 19-28.

Instrucció 17/2018 de 31 d'agost de 2018 del director general d'Innovació i Comunitat Educativa per regula l'absentisme escolar als centres escolars sostinguts amb fons públics durant el curs 2018-19.

Instruccions 19/2018 del director general d'Innovació i Comunitat Educativa per al funcionament del tècnic d'intervenció sociocomunitària (TISOC) en els centres educatius de secundària de les Illes, per al curs 2018-19.

Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu (LOGSE).

Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE).

Llei 8/2018, de 31 de juliol, de suport a les famílies.

Llei 9/2019, de 19 de febrer, de l'atenció i els drets de la infància i l'adolescència de les Illes Balears.

López, R. (2013). Las educadoras y educadores sociales en centros escolares en el estado español. *Revista de Educación Social*, núm 16.

March, M. X. i Orte, C (2007). L'educació social i la institució escolar: la recuperació del treball amb l'escola per part de l'educador social. *Trobada d'Educació Social*, 1, 14-15. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de les Illes Balears.

Molina, J. G. i Blázquez, A. (2006). L'educador social en l'educació secundària. *Educación Social*, núm. 32, p. 39-58.

Nivel de Formación, Formación Permanente y Abandono: Explotación de las variables educativas de la Encuesta de Población Activa. Ministerio de Educación y Formación Profesional

[<http://estadisticas.mecd.gob.es/EducaDynPx/educabase/index.htm?type=pcaxis&path=/Formacionym/EPA2018/Indi&file=pcaxis&l=s0>]

Oliver, J. L. i Pascual, B. (2008). Abandonament escolar a les Illes Balears. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2008*, p. 346-360.

Ordre del conseller d'Educació i Universitat de 22 de maig de 2019 per la qual es regula el funcionament dels serveis d'orientació educativa, social i professional de les Illes Balears.

Ortega, J. (2014). Educación social y enseñanza: Los educadores sociales en los centros educativos, funciones y modelos. *Edetania: estudios y propuestas socio-educativas*, núm. 45, p. 11-32.

Ortega, J. (2005). Pedagogía social y pedagogía escolar: La educación social en la escuela. *Revista de Educación*, núm. 336, p. 111-127.

Parcerisa Aran (2008). Educación Social en y con la institución escolar. *Pedagogía Social*, núm. 15, p. 15-27.

Pascual, B. i Ballester, L. (2010). Abandonament escolar a les Illes Balears. *Anuari de l'educació de les Illes Balears 2010*, p. 180-201.

Pla d'estudis de Títol Oficial del Grau en Educació Social d'acord amb el Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. Universitat de les Illes Balears.

Salas, S., Garau, M. i Muñoz, M. (2009) Programa experiencial per millorar la convivència en els centres educatius de secundària mitjançant la inclusió d'un tècnic d'intervenció socioeducativa. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2009*, p. 316-344.

Sempere, A., Ferretjans, B., Puiggròs, A., Buele, R., Gomila, M.A. (2018). La implantació de la figura del tècnic d'Intervenció Sociocomunitària (TISOC) als centres

d'Ensenyament Secundari de les Illes Balears: cap a un nou model d'intervenció.
Anuari de l'educació de les Illes Balears 2018, p. 144-154

7. Bibliografia

Ballester, L. i Ballester, M. (2014). El trabajo socioeducativo en red como estrategia política y técnica. La experiencia de los TISE en las Islas Baleares. Col·lecció material didàctics, 177. Edicions UIB.

Cotorruelo, Bizkarralegorra, Landeta. (2013). Escuela y educación social: ¿juntas o separadas? *Revista de Educación Social*, núm. 16.

Delors, Jacques (1996). "La educación o la utopía necesaria". *La educación encierra un tesoro*. México: El Correo de la UNESCO, 9-27.

Ministeri d'Educació i Cultura (2004). Una educación de calidad para todos y entre todos. Propuestas para el debate. Madrid, Secretaría General de Educación.

Obrador Orell (2018). L'educador social als centres de secundària: una proposta d'intervenció comunitària (treball de fi de Grau d'Educació Social). Universitat de les Illes Balears. Any acadèmic 2017-18

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (2015). Repensar l'educació. Vers un bé comú mundial?

Sánchez Martínez, J. J. (2008). Servicios a la comunidad: un referente para la concreción del perfil socioeducativo de los educadores sociales en la escuela. Bordón. *Revista de pedagogía*, vol. 60, núm. 4, 41-49.

Serrate, S. (2018) Más allá de los muros de la escuela. Retos para el encuentro entre educación escolar y educación social. Desafíos para la educación social en tiempos de cambio. Propuestas de trabajo para la intervención socioeducativa. Málaga: Ed. Aljibe

Sierra, J. E., Vila, E., Caparrós, E., Martín, V. (2017). Rol y funciones de los educadores y las educadoras sociales en los centros educativos andaluces. Análisis y reflexiones. *Revista Complutense de Educación*, vol. 28, núm 2, 479-495.

Vega Fuente (2013). La educación social en la escuela: complemento imprescindible. *Revista de Educación Social*, núm. 16.

Annex 1. Taxes d'abandonament escolar

Abandonament prematur de l'educació-formació per comunitat autònoma i any

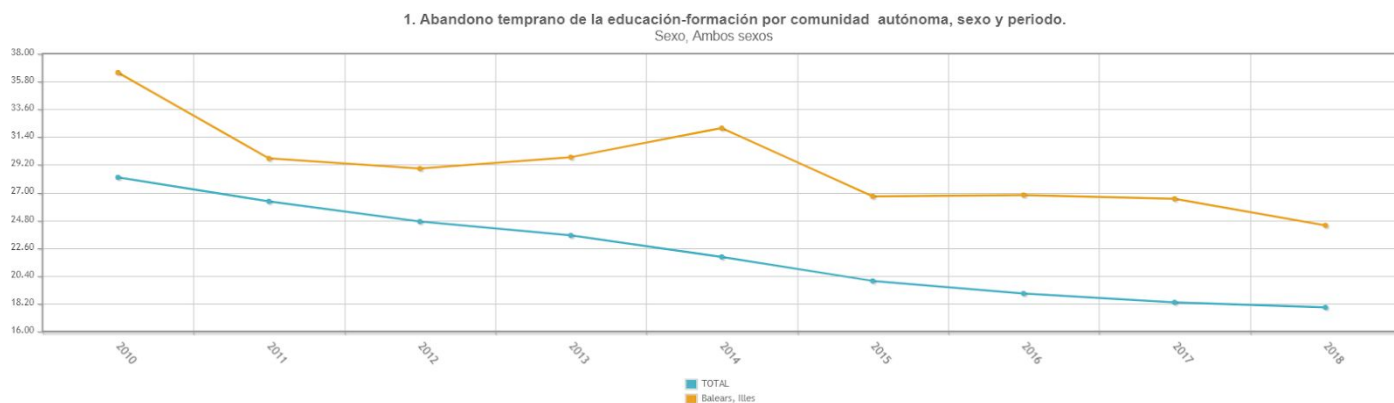
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
TOTAL	17,9	18,3	19,0	20,0	21,9	23,6	24,7	26,3	28,2
Andalucía	21,9	23,5	23,1	24,9	27,7	28,7	28,8	32,1	34,6
Aragón	15,8	16,4	19,1	19,5	18,4	18,9	20,4	22,8	23,8
Asturias	12,6	14,8	16,6	16,8	13,6	19,1	19,8	21,9	22,2
Balears, Illes	24,4	26,5	26,8	26,7	32,1	29,8	28,9	29,7	36,5
Canarias	20,9	17,5	18,9	21,9	23,8	27,5	28,0	30,9	29,8
Cantabria	9,8	8,9	8,6	10,3	9,7	12,1	14,2	21,4	23,9
Castilla y León	13,9	16,7	17,3	16,7	16,8	19,2	21,7	27,5	23,4
Castilla-La Mancha	20,5	22,1	23,2	20,8	22,2	27,4	27,5	31,5	33,4
Cataluña	17,0	17,0	18,0	18,9	22,2	24,7	24,2	26,2	28,9
Comunitat Valenciana	20,2	20,3	20,2	21,4	23,4	21,7	25,9	26,7	28,4
Extremadura	20,9	19,2	20,4	24,5	22,9	29,2	32,6	30,1	31,6
Galícia	14,3	14,9	15,2	17,0	18,5	20,2	22,7	20,4	22,8
Madrid	14,4	13,9	14,6	15,6	18,3	19,7	21,5	19,5	22,3
Murcia	24,1	23,1	26,4	23,6	24,1	26,3	26,9	30,3	34,9
Navarra	11,4	11,3	13,4	10,8	11,8	12,9	13,0	12,0	16,8
País Vasco	6,9	7,0	7,9	9,7	9,4	9,9	12,4	13,8	13,1
Rioja, La	17,1	12,9	17,8	21,5	21,1	21,7	24,3	30,6	27,2
Ceuta	23,4	20,1	21,5	29,8	29,5	33,5	38,5	38,9	45,8
Melilla	29,5	27,5	24,4	24,1	19,6	33,1	32,6	19,3	35

Abandonament prematur de l'educació-formació en la Unió Europea per país i any

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Unión Europea	10,6	10,6	10,7	11,0	11,2	11,9	12,7	13,4	13,9

Alemania	10,3	10,1	10,3	10,1	9,5	9,8	10,5	11,6	11,8
Austria	7,3	7,4	6,9	7,3	7,0	7,5	7,8	8,5	8,3
Bélgica	8,6	8,9	8,8	10,1	9,8	11,0	12,0	12,3	11,9
Bulgaria	12,7	12,7	13,8	13,4	12,9	12,5	12,5	11,8	12,6
Chipre	7,8	8,5	7,6	5,2	6,8	9,1	11,4	11,3	12,7
Croacia	3,3	3,1	2,8	2,8	2,8	4,5	5,1	5,0	5,2
Dinamarca	10,2	8,8	7,2	7,8	7,8	8,0	9,1	9,6	11,0
Eslovenia	4,2	4,3	4,9	5,0	4,4	3,9	4,4	4,2	5,0
España	17,9	18,3	19,0	20,0	21,9	23,6	24,7	26,3	28,2
Estonia	11,3	10,8	10,9	12,2	12,0	9,7	10,3	10,6	11,0
Finlandia	8,3	8,2	7,9	9,2	9,5	9,3	8,9	9,8	10,3
Francia	8,9	8,9	8,8	9,2	8,8	9,7	11,8	12,3	12,7
Grecia	4,7	6,0	6,2	7,9	9,0	10,1	11,3	12,9	13,5
Hungría	12,5	12,5	12,4	11,6	11,4	11,9	11,8	11,4	10,8
Irlanda	5,0	5,0	6,0	6,8	6,7	8,7	9,9	11,1	11,9
Italia	14,5	14,0	13,8	14,7	15,0	16,8	17,3	17,8	18,6
Letonia	8,3	8,6	10,0	9,9	8,5	9,8	10,6	11,6	12,9
Lituania	4,6	5,4	4,8	5,5	5,9	6,3	6,5	7,4	7,9
Luxemburgo	6,3	7,3	5,5	9,3	6,1	6,1	8,1	6,2	7,1
Malta	17,5	17,7	19,2	20,2	20,9	20,8	21,7	22,7	23,8
Países Bajos	7,3	7,1	8,0	8,2	8,7	9,3	8,9	9,2	10,1
Polonia	4,8	5,0	5,2	5,3	5,4	5,6	5,7	5,6	5,4
Portugal	11,8	12,6	14,0	13,7	17,4	18,9	20,5	23,0	28,3
R. Checa	6,2	6,7	6,6	6,2	5,5	5,4	5,5	4,9	4,9
R. Eslovaca	8,6	9,3	7,4	6,9	6,7	6,4	5,3	5,1	4,7
Reino Unido	10,7	10,6	11,2	10,8	11,8	12,4	13,4	14,9	14,8
Rumanía	16,4	18,1	18,5	19,1	18,1	17,3	17,8	18,1	19,3
Suecia	9,3	7,7	7,4	7,0	6,7	7,1	7,5	6,6	6,5

Evolució de l'abandonament prematur de l'educació-formació a l'Estat espanyol i a les Illes Balears

Font: MEPF, explotació de les variables educatives de l'Enquesta de Població Activa

Annex 2. Les funcions dels TISE i dels TISOC

TISE	TISOC
Famílies	
<ul style="list-style-type: none"> • Dur a terme actuacions que reforcin la implicació educativa de les famílies d'alumnes que es consideri que estan en situació de risc. • Col·laborar en activitats de formació de pares i mares d'alumnes que estan en situació de risc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dur a terme actuacions que reforcin la implicació educativa de les famílies dels alumnes que es considerin d'alta vulnerabilitat o en risc d'exclusió social. • Implicar les famílies amb alumnes al centre educatiu en situació de vulnerabilitat o risc organitzant activitats informatives i formatives, especialment en competències parentals.
Alumnat amb situació de vulnerabilitat	
<ul style="list-style-type: none"> • Establir vincles amb l'alumnat en situació de risc, i incidir tant en l'horari lectiu (esplai i activitats complementàries) com en el no lectiu. • Fer el seguiment d'aquells casos que presenten problemes de convivència i integració social, en coordinació amb l'equip directiu del centre, l'equip educatiu i els serveis socials municipals. 	<ul style="list-style-type: none"> • Conèixer i establir vincles amb l'alumnat en situació de vulnerabilitat i acordar un pla de feina que cobreixi tant l'horari d'assistència lectiva al centre com l'horari no lectiu (extraescolar). • Fer el seguiment d'aquells casos que presenten problemes de convivència i integració social, en coordinació amb l'equip directiu del centre, l'equip educatiu i els serveis socials municipals.
Absentisme escolar	

<ul style="list-style-type: none"> • Fer el seguiment de les situacions d'absentisme escolar en col·laboració amb els serveis socials municipals, educadors de serveis socials, el policia tutor, el Departament d'Orientació, l'equip directiu i el tutor de cada grup. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fer el seguiment de les situacions d'absentisme escolar en col·laboració amb els serveis socials municipals, els educadors de serveis socials, el policia tutor, el departament d'orientació, l'equip directiu i el tutor de cada aula.
Convivència	
<ul style="list-style-type: none"> • Prevenir les situacions de conflicte als centres i potenciar-hi la convivència. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevenir i detectar, juntament amb el centre educatiu, els conflictes existents i elaborar-ne el projecte d'intervenció per tal de restablir i potenciar la convivència escolar.
Coordinació amb els recursos de l'entorn	
	<ul style="list-style-type: none"> • Col·laborar i impulsar la xarxa de coordinació socioeducativa entre el centre educatiu, els serveis socials comunitaris, la conselleria competent en matèria de menors i família, els serveis sanitaris i les famílies.
Activitats extraescolars	
<ul style="list-style-type: none"> • Col·laborar en la programació, realització i dinamització d'activitats extraescolars, tant en el centre com en altres espais comunitaris. 	<ul style="list-style-type: none"> • Col·laborar en l'elaboració, organització i implementació d'activitats extraescolars al centre o al mateix entorn comunitari.
Col·laboració amb el centre	

<ul style="list-style-type: none"> • Participar en l'elaboració de propostes de relació entre el centre educatiu i l'entorn social, i col·laborar en la seva implementació. • Altres funcions que l'equip directiu del centre li pugui encarregar per afavorir la convivència i la integració de tots els alumnes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Participar amb l'equip directiu del centre de secundària assignat, així com amb l'equip del departament d'orientació, en l'elaboració i la implementació de les propostes que formulin. • Col·laborar en totes aquelles activitats que l'equip directiu del centre li pugui assignar, per tal d'afavorir i millorar la convivència al centre, i la integració de tot l'alumnat.
Relatives al funcionament i organització del programa	
	<ul style="list-style-type: none"> • Participar en les accions formatives que ambdues conselleries disposin per a la posada en marxa del projecte d'intervenció a cadascun dels centres assignats als educadors socials. • Dissenyar el projecte d'intervenció al centre tenint en compte els objectius, la metodologia, les activitats, les coordinacions, l'avaluació i els instruments de registre. • Acudir a les reunions de coordinació tècnica que estableixi la persona que coordini el programa.